

Green Walls

levélrózsamoha sárgászöld, laza gypet alkotó szövedéke mögül figyelem. Ott ül a szemközi fal elé húzott íróasztalánál, és szokás szerint a vázlataiba merül. Alighanem a Hársfa és a Gyártelep utca sarkán éktelenkedő tűzfal díszítésének rajzaival bíbelődik. Ezt a megrendelést alighanem még én szereztem neki.

Emlékszem, mennyit kószáltam akkoriban a városban. Szokás szerint meredt nyakkal bámultam a rendszeresen nyírt pázsitú, magnólia- és trombitafákkal zsúfolt egykori vilák helyén égbeszökő négy-, öt-, hat-, tízemeletes betonszörnyetegek végtelen, szürke, unalmas sorát. Körülöttük a szokásos „csendélet”: dűneszerű rétegekbe gyűrődő por, színes, rendetlen halmokba gyűlő, messze büzlő szemét, műanyag palackok, csorba edények elpusztíthatatlan hegyei, rothadó, foszladozó jógimatracok, falkákba verődő kóbor kutyák, elvadult rühes, girhes macskák s minden lehető helyet „belakó” személy- és teherautók. A főként pénzmosásra alkalmas, az épületanyagokból lehetőleg mindent kispóroló, szinte „papírvékony” s már egy-két év elmúltával repedező falú, kilazult ajtó- és ablakkeretű bérkaszárnnyák között kerestem a nem is oly ritka luxuslakásokat. A pénzmágnások, celebek számára épült cifrább, erkélyekkel, rikító színű stukkós díszítmenyekkel, apróbb-nagyobb toronycsodákkal megtűzdelt, közbeékelt teraszokkal, falvastagító/izoláló rétegekkel, fényvisszaverő üvegfelületekkel ellátott giccses-csicsás „palotákat”.

Valahányszor rábukkantam egy-egy megfelelőnek látszóra, tisztes távolságba húzódva lefényképeztem. Az épületet és környékét is. S kis noteszomba bejegyeztem a címét.

Itthon aztán elemzés tárgyává tettük a felfedezésemet. Illetve ha őszinte akarok lenni, tulajdonképpen csak: tette. Melyik falát volna érdemes „munkába venni”, milyen módon stb. Istenem, mennyi, de mennyi ötlete volt! Nem győztem bámolni.

Pénzügyekbe én – komolyabban – nem avatkoztam. A jogi formaságok sem érdekeltek. Ezt kezdettől fogva P. vállalta, később pedig, hogy az üzlet egyre jobban beindult, az ügyvédjére bízta. Persze őt is ellenőrizte, időről időre kimutatásokat, (helyzet)jelentéseket kért tőle. Minden szálát igyekezett – és tudott is – a kezében tartani. Olyan sokoldalú!

Engem annál jobban érdekelt egy-egy Zöld Fal, azaz a megrendelőinknek fölöt-tébb jobban tetsző elnevezésű Green Wall. Hetekig el tudtam pepecselni (gondolatban) a színek, formák, simább, lazább, homogénebb rétegek és a bujább, magasabb, dominánsabb „foltok” kialakításával, megtervezésével, harmonizálásával.

Persze most felvágok, enyhén szólva túlzok, és vágyálmaim oltárán áldozok.

Az egész projektum kiagyalója, megálmodója és nagyrészt kivitelezője – mert persze jóval később már vízügyi szakemberek, botanikus kollégák is közreműködtek – P. volt és maradt. S milyen szinten! Én csak afféle kisinas... később – talán – segéd, segédecské voltam. Rajongó elkötelezett és lelkes tapsoló, később pedig, szívós kitartásomnak és lerázhatatlan segíteni akarásomnak köszönhetően, afféle Mädchen für Alles.

Még a „hőskorban” órák hosszát álldogáltam P. akkor még ütött-kopott régi íróasztala mellett, és lestem, mint alakítja ki – először az íróasztallapra kifeszített fehér hameron – szárnyaló képzelete legújabb Zöld Álmat.

Néha már kegyesen megengedte, hogy fogjam a papírt, mialatt a deszkához ragasztja. Ujjaim valósággal belekékültek az igyekezetbe, hogy az ívet minél pontosabban, görbülés mentesebben leszorítsam. Pattantam, ha ollót kért, újabb festéket vagy vonalzót.

Jó időbe telt, mire magam is javallani mertem valamit. Például ilyeneket:

– Ide balra egy foltnyi gömbtokú mohát lehetne telepíteni.

– Tessék? Nagyon kérlek, ne zavarj! Látod, hogy...

Nem hagytam magam. Akkor már tanulmányozni kezdtem a mohákat, zuzmókat és harasztokat. „Tanár úr kérem, én készültem!”

– A... a berzedten álló, szálás-lándzsás, kékes-sárgászöld levelekkel borított szára...

– Minek a szára?

– A gömbtokú moháé. *Bartramia pomiformis* – hebegtem elpirulva, mert csak nemrég „vágtam be” a latin nevét. – Tudod, azokkal a vidám kis szabadon lengedező pomponokkal nagyon jól mutatna a térképzuzmónak szorosan az alaphoz lapulózó mezőcséki mellett.

Emlékszem a tekintetére. Valahogy olyan fürkészőn, hitetlenkedve meredt rám.

– Ide gondoltad? – kérdezte sokára.

Elfogott a mohóság, a bizonyítási vágy. Lámpalázasan hadartam.

– Jobbról pedig valamennyi „fakoszt” javaslok. Ez a fehéres-zöld tölgyfazuzmó a maga levelesen bokros tíz centijével színben jó ellentétüket képezi majd és...

Letette a ceruzáját.

Vártam, hogy szól valamit. Tiltakozik, leszid, kigúnyol vagy éppen megdicsér, de csak hallgatott.

Ült és hallgatott.

Én álltam, ő ült. Nem dolgozott, maga elé meredt. Nem tudom, mennyi idő telt el így.

Dobogó szívvel várahoztam.

A falióra tiktakolt, egyikünk sem nézett rá.

„Mit vétettem?” töprengtem rémulten. Én csak... segíteni akartam... Bizonyítani Neki, hogy én is... hogy már én is kapiskálok valamit...

Hogy továbbra sem szólt, lassan kiszédelegtem a szobából.

Egyszer még visszanéztem.

Nem mozdult. Úgy ült ott, akár egy szobor. Egy gyönyörű, szabályos arcélű, szigorú szobor. „A Gondolkodó”, motyogtam magamban csüggedten, és olyan nehéz volt a szívem.

Napokig nem mentem be hozzá. Azért se. Étkezésekkor sem hoztam szóba a dolgot.

Aztán egyszer, amikor nem volt otthon, benyitottam a dolgozószobájába.

Már messziről láttam, hogy az asztalon immár dús színekben pompázik a papírtervezet. Csak itt-ott van még rajta fehéren világító szabad hely. Odaugrottam, és... rögtön szemembe szökött a bal alsó sarokban egy sárgászöld folt, rajta a szokásos apró vignettán P. szabályos, szálkás betűivel: „gömbtokú moha”, mellette pedig... szorosan a térképzuzmó fekete foltos altelepű, zöldes árnyalatú mezőcsékihez simulva egy fehéres folt a felirattal: „tölgyfazuzmó”!

Nem vagyok valami énekes pacsirta, de aznap szinte egész nap dudorásztam.

Azért később sem ment minden simán. Továbbra sem kérte ki a véleményemet, s ha mégis újabb ajánlatokkal rukkoltam elő, vagy elfogadta, vagy nem. Inkább nem. Lelken-dező hadarásomra többnyire fel sem emelte a fejét, dolgozott tovább. Egyre vadabb iramban, egyre megszállottabban dolgozott.

Persze azt a továbbiakban is nagylelkűen megengedte, hogy csak sétálgassak, nézelődjek a városban, s ha megfelelő épületkolosszusra bukkanok, amelynek homlokzatára, emeletközeire vagy szabadon maradt tűzfalára, érdekes, szokatlan, több emeletnyi magasba nyúló mélyedéseibe érdemes lenne az Ő – számára lassan már valamicske hírnevet is szerző – Vertikális Zöld Falát telepíteni, szóljak neki.

Szó, ami szó, lassacskán kezdtek felfigyelni rá. Annál is inkább, mert a rendezettebb környékű városnegyedekben sem igen jutott már hely a „régimódi”, sok helyet „bitorló” parkoskák, pázsitos „oázisok” számára. Kellett a hely az egyre nagyobb számban, olykor valóságos „hullámokban” betelepülő luxuskocsijainak, garázsainak. És a rengeteg betonnak, betonnak, betonnak, amelytől hamuszínben úszott már az egész Város.

P. egyre nagyobb segédapparátussal dolgozott. Nem volt már szüksége az én lelkiismeretes, de, valljuk be őszintén: pitiáner, amatőr „detektív” munkámra. Nem mondta, de éreztem.

Egyszeriben feleslegesnek kezdtem érezni magamat. Migrének gyötörtek. Úgy éreztem, kiszorulok az életéből.

A kandallóba hajítottam a jegyzetfüzetecskéimet.

Depresszióba estem.

Főzni sem volt kedvem. Hetekig konzerveken, művekeseken éltünk. Észre sem vette. Bekapkodta, amit elébe táltam, s már rohant is vissza a tervrajzaihoz. Mind a két keze tele volt munkával, feje tervektől gőzölgött. Elemében volt.

Majd megőrültem. Csak ültem a szobámban, és hallgattam. Bámultam a négy falat. Vagy járkáltam, egyre csak járkáltam az egyre nagyobb lakásban.

Kiesek az életéből?

Ha hívott, bementem hozzá, vagy kimentem vele a munkálatok, a „beültetések” színhelyére, és engedelmesen meghallgattam, megnéztem, amit mutatott. Úgy éreztem, nem tudom követni.

Nem tudtam aludni. Nem tudtam enni.

Altatókkal, gyógyszerrel tömtem magam. Sokszor hánytam. A rémülettől időnként görcsbe rándult a gyomrom, hasmenés fogott el.

Sírtam. Úgy sírtam... Fojtottan, hangfogóval, titokban, hogy ne zavarjam.

Hol volt már az az idő, amikor felcsípett ott a diszkóban, ahova a jó ég tudja, hogyan, minek is tévedt, tévedtem. Csak meginni valamit? Nőt, pasit fogni? Csak kiszélezni fáradt fejünket abban a vad, még fegyverektől dörgő összevisszaságban? Hazacipelt, s mi egymásnak estünk. Napokig kétségbeesetten valósággal téptük, haraptuk, marcangoltuk egymást. Baráték, micsoda idők voltak azok! Elfelejtette volna? El lehet azt felejtetni? Nekem valahogy nem megy. Beleestem, vagy mi.

Nem mondom, néha még most is nekem esik. Olyankor valósággal kifordít a bőrömből, önmagamból. Végigvedeljük, végigszeretkezzük a nappalokat, éjszakákat. Egyszeriben minden összefolyik, átizzik, virágba borul. „Göndörmoha... vízcipke... mókusfarkmoha... hölgypáfrány” motyogom ilyenkor szinte önkívületben a frissen tanult

növényneveket, amelyek már mind-mind Vele forrtak össze. Azokban az órákban, úgy érzem, ismét egyek vagyunk. Mint régen. Sőt. Talán még jobban. Ő, én és a Mohák. Olyan boldogság. Érezni a bőre illatát, két becéző tenyerem közé fogni lassan már ritkuló haja selymét. S közben magunk alá, közé, fölé képzelni a mohák és zuzmók ezernyi zöldes-sárgás-barnás-kékes színárnyalatát, változatát, már örökre belém ivódott fanyar, keserűdes, valahogy a múlandóságot... vagy nem is: az örökkévalóságot felidéző szagorgiáját.

Aztán megrázza magát, nyújtózik egy nagyot, elégedettet, és otthagy. Rohan a kísérleteihez. Tiszta fejjel. Füttyörészve. Én meg úgy maradok ott, mint egy rongy. És benyúlok a fiókba. Anyagért. Hogy kibírjam.

Mégse küld el. Mégse megyek el. Valahogy itt ragadtam.

Szeretném megérteni. Őt és magamat. Segíteni.

Összeszorítom a fogam, és behatóbban kezdem tanulmányozni a zuzmókat, mohákat, harasztokat és társaikat. Az Ő növényeit.

Idő.

Mennyi idő telik el közben?

Szobámba húzódva, titokban... Titokban? Ugyan ki figyel itt énrám? Szóval magam is kezdtem apróbb-nagyobb Green Wallokat tervezgetni. Jézuskám, de sok tervrajz-kezdeményt összegyűrtem, széttéptem, elégettem, vagy egyenesen a kukába hajítottam! Keservesen, a magam kárán jövögettem rá, milyen nehéz, nagy előtudást, biológiai, képzőművészeti, sőt (város)térképészeti és klímaismereteket egyszerre igénylő munka olyan hatalmas zöld felületeket tervezni, amelyek színben, formában, változatos sokféleségükben mégis olyan összefüggő, festményszerű látványt alkotnak, amelyek egyszerre lenyűgözők, ugyanakkor – ravasz belső csőrendszerüknek köszönhetően – tartósak is. Hisz mit ér az „élő, buján virágzó kép”, ha egyes foltszerűen el-, illetve felduggatott részletei rövid távon elszáradnak, tönkremennek? Akkor már tudtam, hogy a szabad falfelületekre először akrilalap kerül, arra erős szögek és kampók tartotta vasrács, amelynek réseibe, résecskéibe, valamint az akril véseteibe telepíti a botanikus ismeretekkel is rendelkező „festőművész” a maga bizonyos fokig szárazságtűrő, földet viszont nem igénylő (!) növényegyekeit. Közéjük/mögéjük, pontosabban a falba kerül a vízvezeték bonyolult szelepekkel ellátott csőrendszere, amely naponta néhány percig kevés, de pontosan adagolt és tápláló anyagokkal dúsított vizet juttat el a föld nélkül eldugványozott növények gyökereibe.

El voltam ragadtatva... el voltam bővölve... meg voltam hatva... amikor P. egyszer, könnyelmű, adakozó jókedvében elmagyarázta a Vertikális Zöld Falak, a Green Walls működésének titkát. És előtörténetét. A Nagy Ihlető Pillanatot...

Az ölébe ültetett, úgy mesélt egykori thaiföldi útján tett csodálatos felfedezéséről.

– Tudod, Csipisz... Egyszerűen nem hittem a szememnek, amikor a leghihetetlenebb helyeken: sziklahasadékokban, kopár meredélyeken, barlangok nyirkos sötétjében, kőrengetegek csupasz halmazában és hajszálrepedéseiben váratlanul – zöldellő, sőt olykor, képzeld, virágzó(!), csodálatos növényi egyedekre leltem. „Tehát akadnak növények, amelyek humusz nélkül is, csak vízzel és napfényel töltekezve, képesek fenntartani magukat!” Látod, ez adta az ötletet az én Függőleges, föld nélküli Zöld Falaimhoz!

Igen. Minden mozzanatban ráismertem. Ez Ő. Másnak csak pillanatnyi, feledhető látvány. Turistaattrakció, amit esetleg unalmában le is fényképez, netán fényképalbumba

ragaszt, és már másnap elfeled. Vagy évek múltán a gyerekeinek, ismerősöknek mutogat. Neki azonban egy életre szóló élmény. Mint egy erőszakos, megszületését követelő foetus. Csak egy picurka kezdemény volt, amelyet az Ő teremő ereje, akarata, kíváncsi vágya és kitartó, lankadatlan kísérletezése hozott a világra, szökentett szárba és borított utánozhatatlan, egyedi virágerdőbe.

Ó, de mennyi-mennyi munka volt még hátra! Mennyi tervezés, tanulmányozás, min-tavétel... És persze kudarc, sőt kudarcorozat is, újra- és újrapróbálkozások, kölcsönö-kért való kéréselés, testi-lelki összeomlások. Olykor anyagi csőd is. Akkor jól jöttem neki. A vállamon sírta ki magát. Olyan boldoggá tett vele... De erős fából faragták. Mindig újra tudta kezdeni. És most már úgy látszott, egyre inkább révbe ér.

És én? Velem mi lesz?

Bolyongtam ebben az elidegenedett, a többszörösére duzzadt, barbár elefantiázisban szenvedő városban, ezek között a (már) ismeretlen, egymást is gyanakvóan méricskélő emberek között, és gondolkoztam, töprengtem. Azt hiszem, akkoriban kezdtem magam-ban beszélni.

Aztán történt valami. Nem is tudom. Talán a tavasz. Vagy az Idő? Esetleg csak az életöszön.

Hirtelen elfogott valami bizonytalan remény. Valami csakazértisérzés.

Most már én is szerettem volna bizonyítani. Újra. Másként. Apró, de hasznos rész-eredményeket elérni. Ismét a keze alá dolgozni.

Nekihasaltam hát a szakkönyveinek. Éjjel-nappal bújtam őket. S közben ettem, et-tem. Faltam. Mialatt dolgoztam, szinte állandóan rágsáltam valamit.

Hízni kezdtem. P. ezt sem vette észre, mint ahogy előző fogyómat és álmatlansá-gomat sem, de most nem szívtam mellre. Nem volt rá időm. Teljesen lefoglalt a mun-kám. Egyik tervrajz a másik után került ki a kezemből. Már nem tépdestem szét, in-kább össze-összehasonlítottam, javítottam, átrajzoltam őket. Tanultam a „szakmát”.

Egy napon aztán úgy éreztem, hogy a haragoszöld, magas növésű, sátorszerűen alá-hajló hölgypáfrány (*Athyrium filix-femina*), a nyelv alakú, csipkézett szélű gimpáfrány (*Phyllitis scolopendrium*), a felülről sárgászöld csillagmíriádra emlékeztető erdei szőr-moha (*Polytrichum formosum*), a fodros levelű ligetmoha (*Mnium undulatum*), az „ősz hajú” őszmoha (*Grimmia pulvinata*), a göndör moha (*Tortella tortuosa*) bodros gyepje, a fehérő vánkormoha (*Leucobryum glaukum*), a parázsmoha vagy vörösmoha (*Cerato-don purpureus*) és az aljzatra lazán, telepszerűen elfekvő szürkés-kék pajzsos ebzuzmó (*Peltigera canina*) kombinációmmal már nincs miért szégyenkeznem. Teljes egész volt. Az én szememben: egy elíziumi táj, amelyben magam is szívesen ellaknék. Nevet is ad-tam neki: X-115.

Egy este odaloptam tervezetemet P. vadonatúj, hatalmas, pazar tervezőasztalára, amely már az új, tágas, üvegfalú, elegáns dolgozószobában terpeszkedett.

Akkorra már abban is felállítottam egy Green Wallt. Pontosan az íróasztalával szem-közt. Nyilván saját használatra, illetve szemgyönyörködtetésre, pupillapihentetésre. „Végre önmagára is kezd gondolni.” A Fal nem volt még teljesen kész, de már akadtak beültetett növényei. Persze csak úgy helyel-közzel. Amúgy még üresen tátongott a ház. Előtte, a szoba – vagy inkább már terem – jobb sarkában, a terasz impozáns üvegfala mellett, egy jókora vadonatúj vajszínű, „füles” bőrfotel terpeszkedett.

Vártam.

Semmi.

Tovább vártam. Egyre türelmetlenebbül.

Semmi!

SEMMI!

Lopva és egyre idegesebben, kétségbeesettebben minden este megnéztem az asztalát. A jobb sarkában továbbra is érintetlenül állt tervezetem gondosan összesodrott göngyölege.

Egyik este aztán már nem volt rajta!

Eltűnt!

Rettegve vártam, mit szól majd hozzá. De ő – hallgatott.

Ezután – kizökcentem az időből. És megszokott létemből.

Váratlanul egészen máshová „zökcentem”.

Nem tudom, hogyan és mikor kezdődött. Akkor-e, amikor egyszer, hirtelen benyitva hozzá, mást láttam meg mellette bizalmasan a tervezőasztal fölé görnyedni? Vagy még akkor, amikor a növényeimet: az erdei szőrmohát, a gímpáfrányt és társaikat tanulmányoztam, szorgoltam, babusgattam, nézegettem nagyítóval, még hozzá olyan behatóan, annyira elmerültem, hogy valósággal beléjük bújtam, szinte már velük együtt lélegeztem?

Amikor ismét az a nagyhajú új alak tűnt fel P. mellett, meghúztam magam a páfrányaim között, és ki-kihagyó lélegzettel feszülten figyeltem.

– Ezt nézd meg – mondta P., és fél karral átölelte a nagyhajút. – Nem emlékszem már, mikor terveztem ezt az X-115-ös táblát, de nagyon sikerültnek tartom. Minden szempontból. A napokban be is ültettem dolgozószobám szemközti falába. Figyeld meg rajta – ott a közepe táján – azt a vörös zuhatagot. Mintha láva ömlene végig a „tájon”. Hogy tetszik?

– Ó! – bűgta a nagyhajú alázatosan. – Csodálatos!

Valami belém nyilallt. X-115-ös tábla? Hisz az az enyém! És már meg is valósította? Még hozzá a dolgozószobájában? Akkor hát én itt a saját növényeim közé vagyok bepréslődve? Majd mindjárt előbújok, és a jövevény orra alá dugom a sikeres tervezetemet.

Váratlanul P. szólalt meg.

– Nem értem. Te is látod azt, amit én? Ennyire *élő* még egyik Zöld Falam sem volt, mint ez itt az irodámban. Ennyire buja, friss és gyönyörű. Most... most különösen! S mintha minden sejtje, levele, virága valósággal engem bámulna! Nézd! Nézd: most is!

Ez valósággal megdermesztett. Moccanni sem mertem. Ha ennyire tetszik neki... akkor nem szabad mozdulnom. Ha ennyire élőnek tartja...

S maradtam. Moccanatlanul.

Amikor sokára – úgy reggel felé – elhagyták a szobát, azért megpróbáltam kikászálódni.

De már nem bírtam...

A növények apró hajszálgököerei, hajtásai, levélkarjai kezdtek át-meg átfonni, átjárni, belém szövődni. Lehet, hogy nagy-nagy erőfeszítéssel, apróbb-nagyobb sérülésekkel még kitephettem volna magam közülük. Lehet, hogy még viszonylag ép bőrrel megúsztam volna.

Ámbár ki tudja? S milyen furcsa: valahogy egyre inkább közülük valónak kezdtem magam érezni! Az én X-115-ös táblám. Az én növényeim. A Neki legjobban tetsző Merőleges Zöld Növényfal. A legtökéletesebb Green Wallja.

Ottmaradtam.

Azóta itt élek.

Az Ő szobájában. Szemben az íróasztalával. Az Ő Merőleges Zöld Növényfalának szerves részeként. S egyre csak Őt nézem.

Már nem érdekel, ki(k) vannak mellette, mögötte. Eggyé váltam a Zöld Fallal, amely alighanem belőlem (is) táplálkozik. Ő, amikor csak a szobában van, bennünk gyönyörködik. Mindenkinek azzal dicsekszik, hogy ez a legszebb, legsikerültebb Merőleges Zöld Növényfala, élete nagy dicsősége, valamennyi között a legtökéletesebb Green Wall, amelytől meg nem válna a világ minden kincséért sem.

S ez nekem elég. Egyetlen nagy Szemmé váltam, s csak Őt nézem, tekintetemmel Őt kísérem. Megalkottuk, kiegészítettük hát egymást. Amíg áll, lélegzik és virul a dolgozószoba Zöld Fala, egyek vagyunk. Az öntözőcsövek szerencsére – egyelőre – táplálják hajszálereinket.

Érzem, hogy egyre alakulok. Átalakulok.

Szeptember Korondon

JÓDAL RÓZSA (1939) prózaíró, kritikus, szerkesztő. Újvidéken él. Utóbbi kötete: *Kossssava* (novellák, 2010).